

Пам'яті професора К.І. Патриляка (до 80-річчя з дня народження)

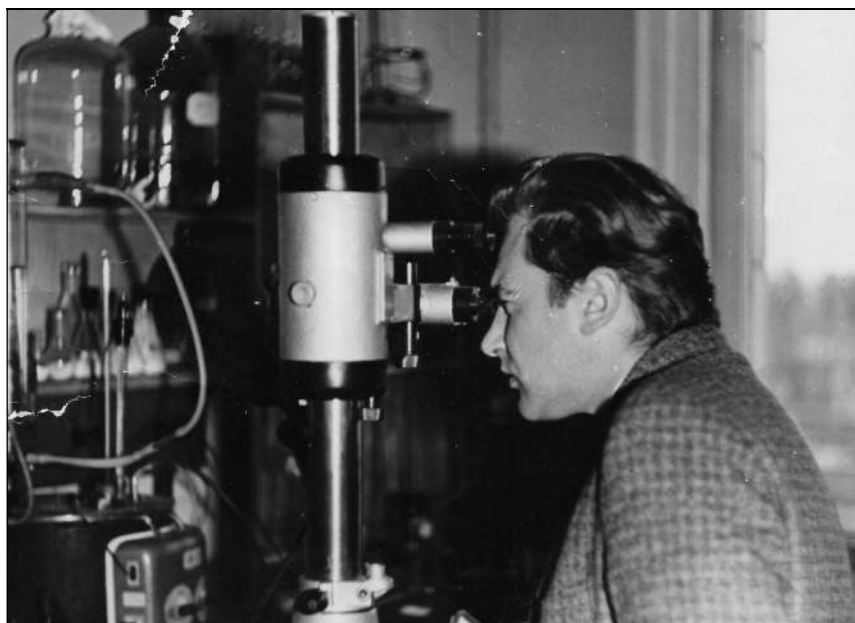
16 грудня 2018 р. виповнюється 80 років від дня народження відомого українського вченого-нафтохіміка, доктора хімічних наук, професора, академіка Нафтогазової академії наук **Патриляка Казимира Івановича**.

Корені його родини сягають Сяноцького повіту Ряшівського воєводства (Польща). У мальовничому лемківському селі Воля Сенькова народилася його мати Марія Михайлівна Леньо, а родина батька Івана Михайловича Патриляка мешкала у с. Нагоряни, в якому і народився Казимир Іванович. Під час другої світової війни їхнє помешкання було зруйноване. По закінченні бойових дій батьки розпочали нове будівництво, проте переїхати в нову оселю їм не судилося. Розпочалася операція з так званого “обміну” населенням між Польською народною республікою та УРСР, що згодом переросла у сумнозвісну операцію “Вісла”. Родина потрапила в число перших переселенців. Волею долі навесні 1946 р. вони опинилися на Тернопільщині в селі Гаї Розтоцькі Зборівського району. Тут Казимир Іванович у віці восьми років пішов до школи, де проявив неабиякі здібності до навчання. Закінчивши середню школу зі срібною медаллю, у 1956 р. К.І. Патриляк вступив на Нафтовий факультет Львівського політехнічного інституту.

По закінченні кафедри хімічної технології нафти та газу К.І. Патриляк був направлений до м. Києва в Інститут хімії полімерних матеріалів (ІХПМ) АН УРСР. Казимир Іванович ніколи не забував свою alma mater та продовжував підтримувати тісні зв'язки з рідною кафедрою: відвідував усі конференції, що проводилися у Львівській політехніці, опонував дисертації.

Практично все своє життя Патриляк К.І. пропрацював у Секторі нафтохімії та Відділенні нафтохімії, які лише змінювали своє підпорядкування від ІХПМ АН України та Інституту фізико-органічної хімії та вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України до Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії (ІБОНХ) НАН України. Загалом в академії наук України він пройшов шлях від інженера до завідувача відділу. Був знаний серед колег як віртуозний хімік-експериментатор, який, будучи захопленим своєю роботою, міг тижнями не виходити із лабораторії. Своїми руками зробив та налагодив цілий ряд установок, виготовлених як зі скла, так і з металів, що дозволило виконати не лише його власні дисертаційні роботи, але й цілий ряд робіт учнів та послідовників. Маючи золоті руки, відзначався й особливим підходом до подачі результатів дослідження. Його роботи ніколи не були сухими науковими працями, а вирізнялися живим літературним стилем. При цьому він надзвичайно скрупульозно відточував кожне слово у звітах,

Робота над кандидатською дисертацією.
Дослідження улюблених сполук включення

доповідях та статтях. Вважав, що наукова робота є тим заняттям, за яке варто покласти життя. Захоплювався поезією. Колеги пам'ятають його яскраві віршовані вітання. Мав непоганий художній смак, був заядлим фотографом, що міг днями просидіти над проявкою та друком фотографій.

На підставі проведеної експериментальної роботи в області карбамідних сполук включення в Інституті нафтохімічних процесів ім. Ю.Г. Мамедалієва АН Азербайджанської РСР (м. Баку) в 1969 році ним було захищено кандидатську дисертацію “Дослідження утворення та розкладу комплексу карбамід-октан”, а в 1986 р. в тому ж Інституті – докторську дисертацію “Сполуки включення та наукові основи інтенсифікації процесів карбамідної депарафінізації”.

Після катастрофи на Чорнобильській АЕС у квітні 1986 р. очолюваний К.І. Патриляком новостворений відділ фізико-технічних проблем нафтохімії активно долучився до ліквідації наслідків катастрофи. Було розроблено способи пилопригнічення та запобігання пилінню курних територій (ріллі, піщаних пустирів, кар'єрів, доріг та узбіч). Працювати доводилося в зоні відчуження ЧАЕС. Результатом стало закріплення понад 5 тис. га курних площ різних типів, курних узбіч, сотень кілометрів шосейних та ґрунтових доріг. Завдяки цьому рівень радіації повітряного басейну знизився в десятки разів.

В 1970–1980 рр. на замовлення КБ “Південне” (м. Дніпропетровськ) було розроблено методику прискореного тестування полімерних матеріалів та проведено розшифровку газових фонів ракетних пускових шахт.

Симпозіум “Сучасні проблеми нанокаталізу”
Ужгород, 24–28 вересня 2012 р.

Закріплення ґрунту шляхом дернування. “Піщане плато” (зона відчуження ЧАЕС) станом на 20.04.1988 р., після виходу посівів із зими. К. Патриляк (зліва) та В. Благоев (справа)

У 1990 р. відділ фізико-технічних проблем нафтохімії було злито із відділом каталітичного синтезу, який К.І. Патриляк очолював 25 років.

Казимир Патриляк є автором та співавтором понад 200 наукових праць, зокрема 2 монографій (“Соединения включения и некоторые проблемы гетерогенных равновесий”, 1987 р., “Алкилирование на цеолитах”, 1991 р.), понад 20 патентів на винаходи. Серед основних його наукових досягнень – виявлення закономірності аномальної зміни тиску насиченої пари над речовиною у масивному та кластерному станах і аналіз наслідків цього феномену; відкриття явища коливальної адсорбції і його ролі як перемикального механізму ряду коливальних процесів; розробка низки цеолітних каталізаторів для основних процесів нафтопереробки. Його роботи досі продовжують цитувати провідні вчені у престижних зарубіжних наукових виданнях.

Окрім наукової діяльності значну увагу проф. К.І. Патриляк приділяв викладацькій роботі та підготовці наукової зміни. З 2000 р. був професором кафедри Хімічної технології неорганічних речовин та загальної

хімічної технології Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут” (НТУУ “КПІ”), де читав курс лекцій з каталітичних процесів у нафтопереробці. Живо переймався проблемою розвитку нафтохімії в Україні. Був автором “Концепції розвитку нафтопереробки та нафтохімії в Україні на 1995–2000 рр.”. Підготував 10 кандидатів наук, 1 доктора наук, понад 20 інженерів-технологів і магістрів. Був членом Спеціалізованих вчених рад ІБОНХ НАН України та Інституту фізичної хімії ім. Л.В. Писаржевського НАН України із захисту кандидатських і докторських дисертацій, багато років входив до державної екзаменаційної комісії НТУУ “КПІ”. Входив до складу редколегій журналів “Теоретическая и экспериментальная химия”, “Нефтехимия” (Російська АН), збірника “Каталіз и нефтехимия”, був надзвичайно професійним, принциповим і вимогливим науковим редактором цього Збірника. Упродовж 1993–1996 рр. був членом експертної ради з хімії ВАК України.

Нагороджений трьома медалями, грамотами Урядової комісії з питань ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, Почесною грамотою Президії НАН України, Грамотою Верховної Ради України.

Світлу пам'ять про професора Патриляка К.І. зберігають його колеги, учні та послідовники.